

Die eerste siklus.

Etienne Leroux. Kaapstad: Human & Rousseau, 2012. 432 pp. ISBN: 978-0-7981-5627-1.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v50i1.31>

Etienne Leroux staan in die Afrikaanse letterkunde bekend as 'n siklusbouer. Alhoewel daar reeds vroeg gewys is op die feit dat sy romans in groepe met mekaar saamhang, het die gebruik om sy werk in trilogieë uit te gee waarskynlik begin met Penguin se gesamentlike uitgawe van die Engelse vertaling van die romans *Sewe by die Silbersteins, Een vir Azazel* en *Die derde oog* onder die titel *To a Dubious Salvation: A Trilogy of Fantastical Novels* in 1972.

Die eerste Afrikaanse uitgawe van hierdie trilogie het eers in 1984 by Human & Rousseau verskyn met die titel *Die Silberstein-trilogie*. Twee jaar later het HAUM-Literêr Leroux se eerste drie romans uit die vyftigerjare *Die eerste lewe van Colet*, *Hilaria* en *Die mugu* uitgegee as *Die eerste siklus*. Meer onlangs het Human & Rousseau weer *Die Silberstein-trilogie* (2006) gepubliseer en dit gevolg met die samevatting van *18-44, Isis Isis Isis...* en *Na'va* in *Die 18-44-trilogie* (2008). Met hulle onlangse heruitgawe van *Die eerste siklus* (2012) het Human & Rousseau dus nou Leroux se eerste nege romans in drie kompakte bande vir lesers beskikbaar gestel.

Die eerste uitgawe van *Die eerste siklus* deur HAUM-Literêr in 1986 is versorg deur 'n redaksionele komitee bestaande uit Elize Botha, Charles Malan, Marietjie Coetzee en H. P. van Coller, met insette van Leroux self. In 'n nawoord by dié uitgawe wys Van Coller daarop dat die redigering van die tekste in wese neergekom het op die taalversorging wat Leroux "moes ontbeer tydens die publikasie van sy eerste drie werke". Dit het hoofsaaklik die wysiging van spelfoute, set- en drukfoute, foutiewe voorsetsels, anglicismes, foutiewe woordkeuses en raspejoratiewe behels. Alhoewel daar in die nuwe uitgawe

van *Die eerste siklus* geen inligting verskaf word oor watter uitgawes van die roman hier as die basistekste gebruik word nie, wil dit uit 'n paar steekproewe voorkom asof Human & Rousseau gewoon HAUM-Literêr se 1986-weergawe oorgeneem het. Dit is jammer dat die uitgewer geen inligting verskaf oor die strategie gevolg by die voorbereiding van die teks nie, al is dit dan net by wyse van 'n kort nota. 'n Mens sou dit verwag in die geval van 'n skrywer van Leroux se statuur.

Dit is bekend dat Leroux moeite gehad het om sy eerste roman te publiseer. Vir die publikasie van *Die eerste lewe van Colet* in 1955 by die Uitgeverij Culemborg van Aat Kaptein moes hy instaan vir 'n deel van die koste, so ook met *Hilaria* wat in 1957 verskyn het en waarvoor hy 'n som geld as waarborg moes neersit. *Die mugu* is in 1959 uitgegee deur Gerry de Melker van HAUM en dié keer sonder dat die skrywer moes borg staan vir sy eie roman. Die resepsie van Leroux se eerste drie romans was ook nie ongekwalifiseerd gunstig nie. Rob Antonissen was die eerste resensent wat Leroux se werk na waarde kon skat, al het hy ook bepaalde gebreke uitgewys.

Herlees 'n mens Leroux se eerste drie romans in een sitting is dit boeiend om te sien hoedat hy gaandeweg in die loop van hierdie siklus die stem vind wat so bekend sou word in sy daaropvolgende romans. *Die eerste lewe van Colet* kan gelees word as 'n bildungsroman waarin daar gefokus word op die ontwikkeling van die hoofkarakter se innerlike lewe, veral die pogings om sy seksuele identiteit vas te stel.

Daar is ook duidelike tekens van Leroux se poging om die gepaste styl te vind vir sy besondere tematiek. Die roman begin in die konvensioneel-realistiese styl, maar ontwikkel in die slothoofstuk tot op 'n punt waar indrukke uit die hede en verlede en die eerste- en die derdepersoonsperspektief met mekaar verstrengel raak in kriptiese, kortaf sinne.

Anders as in die konvensionele roman bring die slot nie samehang, begrip en afronding nie, maar eerder verwarring en vrees. Hierdie gevoelens sou deurgaans in Leroux se oeuvre 'n belangrike motoriese moment bly, 'n impuls wat oor die grense tussen romans heen spoel. Soos wat die roman se slotwoorde getuig, projekteer Colet se besluit om in die Tweede Wêreldoorlog te gaan veg hom as 't ware 'n onseker toekoms in: "En vorentoe, Colet—in in die wildernis".

Hilaria gee op sy beurt die eerste blyke van Leroux se aansluiting by die werk van Jung en die soeke na 'n sinvolle mite vir sy eie tyd deur sy romans te bou op die struktuur verskaf deur ou mites en rituele. In hierdie roman word Colet, wat na sy oorlogservaring terugkeer na 'n burgerlike lewe in Suid-Afrika, 'n eietydse Attis en die vroue in sy lewe inkarnasies van die vrugbaarheidsgodin Cybele. Verder sinspeel die verhaal op die voorbereidings vir en hou van 'n optog om die plastiekblindings vervaardig in Julius Johnson se fabriek te bemark op die Eleusiniese misteries, wat sentreer om die mite van Demeter wat haar dogter Persephone uit Hades wil bevry. Soos telkens in sy romans slaag Leroux daarin om 'n skerp beeld van sy konteks te teken (al is Suid-Afrika se rassepolitiek ietwat op die agtergrond), terwyl hy toon hoedat die ou mites onttrag word deur die banaliteit van die naoorlogse werklikheid. Dit is duidelik dat hy reeds in hierdie roman begin fokus op die bedreiging wat kapitalisme, materialisme, meganisering en massifisering inhou vir die lei van 'n sinvolle lewe. Ook hierdie roman het 'n oop einde wat 'n volgende roman antisipeer: die leser word in die duister gelaat oor die vraag of die dood van Colet en die marginalisering van die buitestander Johnny Doepels (die voorgangers van Henry van Eeden, Adam Kadmon en Georgie in die daaropvolgende romans) gaan lei tot hergeboorte en 'n sinvolle nuwe mite. Ook hieruit blyk dit dat Leroux besig is met 'n meer om-

vattende projek as die skryf en afhandeling van 'n enkele roman.

Die mugu voer die projek verder deur te vertel van die tweedaagse omswerwing van Gysbrecht Edelhart deur Kaapstad (op die patroon van die groot modernis Joyce se *Ulysses*) om die prys wat hy in 'n lotery gewen het op te eis. In die proses kom hy in aanraking met 'n mikrokosmiese snit van die Suid-Afrikaanse samelewing en word hy ook gaandeweg verlos van sy illusies. Alhoewel 'n mens vandag die roman sou kon waardeer vir die wyse waarop dit Kaapstad in die vyftigerjare en eietydse gegewens soos die eendstert-kultuur oproep, is dit veel meer as net voorbeelde van lokale kleur en (vir die hedendaagse leser) retrosjarme deurdat dit volledig geïntegreer word in die problematiek wat Leroux aanspreek. *Die mugu* is vandag ook weer opnuut relevant vanweë die wyse waarop dit die stryd teen die waardes en praktieke van die kapitalisme aanspreek deur die karakter van die anargis Juliana Doepels, wat lyk na 'n voorganger van die *Occupy Wall Street*-protesteers. Die roman se slottoneel (onder andere beïnvloed deur die James Dean-film *Rebel Without a Cause*), waarin die mugu ontstaan en sy "wandeling hervat" nadat hy deur die eendsterte geïntimideer en verneder is, toon weer eens dat die proses van singewing en transformasie nie afgehandel is nie en sal voortgaan ("Terug kan hy nie gaan nie, stil kan hy nie staan nie"). Dit is juis hierdie eienskap van Leroux, die weiering om sy romans te dwing tot maklike afsluitings en oplossings, wat dit moontlik maak om sy werk weer en weer te lees.

Die heruitgawe van Leroux se eerste nege romans in drie bande is 'n gepaste erkenning van sy belangrikheid as skrywer binne die kanon van die Afrikaanse letterkunde. Saam met Jan Rabie het hy reeds in die vyftigerjare 'n literêre en intellektuele sofistikasie in die Afrikaanse prosa gebring wat 'n belangrike invloed uitgeoefen het op meer as een geslag

Afrikaanse lesers, skrywers en akademi.
Hopelik wen hierdie heruitgawe van sy werk
'n nuwe generasie lesers vir Leroux.

Louise Viljoen
lv@sun.ac.za
Universiteit van Stellenbosch
Stellenbosch